

Л. Лазебник, д-р экон. наук, доц.
КНУ имени Тараса Шевченко, Киев

АКТУАЛЬНЫЕ ТRENДЫ В РЕГУЛИРОВАНИИ МИРОВОЙ ФИНАНСОВО-БАНКОВОЙ СИСТЕМЫ

В работе раскрыта современная структура регулирования мировой финансово-банковской системы. Выявлены современные тенденции в регулировании с учетом опыта мирового финансового кризиса. Выделены перспективы глобального уровня регулирования соответствующей регуляторной системы.

Ключевые слова: международные финансово-кредитные отношения, мировая финансово-банковская система, международное регулирование.

L. Lazebnyk, Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

ACTUAL TRENDS IN ADJUSTMENT OF WORLD FINANCIAL AND BANKING SYSTEMS

The modern structure of adjustment of the world financial and banking systems is exposed in the article. Modern tendencies in adjustment with respect to world finances crisis were revealed. The prospects of global level of adjustment of the corresponding regulator system are distinguished.

Keywords: international financial and credit relationships, world financial and banking systems, international adjustment.

УДК 368
JEL G22

Д. Нестерова, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ СТРАХОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙ ТА НАПРЯМКИ ЇХ РОЗМІЩЕННЯ

У статті визначено економічний зміст поняття фінансові ресурси страхової організації, розглянуто структуру фінансових ресурсів страховика за джерелами фінансування та охарактеризовано інвестиційні можливості страхових організацій. Розкрито роль та місце страхової компанії в інвестиційному процесі.

Ключові слова: фінансові ресурси страхової компанії; структура фінансових ресурсів страхової компанії; страхові резерви; інвестиційні ресурси страховика.

Постановка проблеми. Страхова галузь є важливим фінансовим джерелом розвитку національної економіки, оскільки в процесі страхування відбувається мобілізація значних грошових ресурсів та подальше їх інвестування страховиками, що дозволяє визначити страхові організації як потужних інституційних інвесторів. Страхова, фінансова та інвестиційна діяльність страхових організацій тісно пов'язані між собою. На розвинених страхових ринках в структурі фінансових результатів діяльності страхових компаній значна питома вага належить саме інвестиційній діяльності. За рахунок страхових внесків страхувальників формуються страхові резерви, які забезпечують інвестиційні можливості страховика, а також є одним із факторів, що визначають його платоспроможність перед учасниками страхового ринку.

В умовах трансформації економіки, а також фінансової кризи питання формування та розміщення фінансових ресурсів страхової компанії набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукова проблема щодо визначення структури та специфіки формування та розміщення фінансових ресурсів страхової компанії в частині теоретичних аспектів проблеми та сучасної практики розміщення фінансових ресурсів страхової організації досліджується в роботах таких вітчизняних та зарубіжних вчених як: В.Базилевич, А.Василенко, Н. Лахметкіна, Н. Нікуліна, Р. Пікус, Н. Ткаченко Л. Орланюк-Малицька.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Особливості сучасного етапу ринкових перетворень в Україні та особливості функціонування страхового та фінансового ринків в посткризовий період сформулювали необхідність подальшого наукового дослідження проблеми формування фінансових ресурсів страхових компаній, їх трансформації в інвестиційні

джерела, а також необхідність пошуку ефективних напрямків їх розміщення.

Мета статті – визначити особливості формування фінансових ресурсів страхової компанії на сучасному етапі ринкових перетворень в Україні, сформулювати пропозиції щодо напрямків їх розміщення з урахуванням цілей, принципів та елементів інвестиційної діяльності страхової організації.

Виклад основного матеріалу дослідження. Страхові компанії є важливим джерелом інвестиційних ресурсів у національну економіку. Страховик повинен мінімізувати ризик інвестицій при формуванні інвестиційного портфеля з метою забезпечення безумовних гарантій щодо виконання своїх зобов'язань. Для виконання цього завдання страховій компанії необхідно проводити аналіз фінансового стану організацій обраних, для розміщення інвестицій, визначити кількісну оцінку ступеня ризику розміщення і оптимальний період розміщення інвестицій.

Фінансові ресурси страхової організації – це сукупність тимчасово вільних коштів, що знаходяться в обігу у страхової компанії та використовуються для здійснення страхової, інвестиційної, фінансової діяльності. Страхова організація володіє певними фінансовими ресурсами, інвестування яких є джерелом інвестиційного доходу. За рахунок фінансових ресурсів страховик виконує свої зобов'язання перед страхувальниками, може стабілізувати власний фінансовий стан, зменшити інфляційний тиск, пропонувати на страховому ринку менш прибуткові види страхових послуг [2, с. 58].

Економічний зміст фінансових ресурсів та їх призначення визначають особливості інвестування. Джерелами фінансових ресурсів страхової організації є власний, залучений та позичковий капітали, що характеризують інвестиційний потенціал страховика (рис. 1).

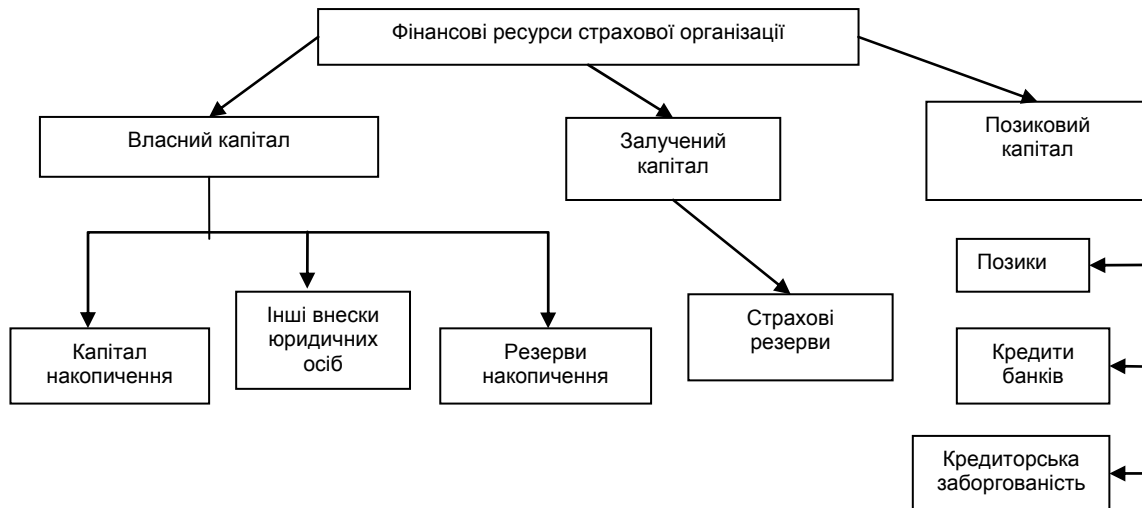

Рис.1. Структура фінансових ресурсів страхових організацій за джерелами фінансування.

* Джерело: [3, с. 119]

На початковому етапі формування інвестиційних ресурсів базисним елементом є власний капітал, який у процесі діяльності страхової організації поповнюється з різних джерел. Обсяг власних фінансових ресурсів має важливе значення на початковому етапі функціонування страхової компанії, оскільки в цей час, як правило, ще не повністю сформований адекватний страховий фонд, який здатен покрити великі страхові збитки. У цьому випадку особливо зростає роль статутного капіталу, що виступає інструментом управління бізнес-ризиком страховика. Власні фінансові ресурси є чинником фінансової стійкості страхової компанії, а їх обсяг повинен бути достатнім для повного і своєчасного виконання страхових зобов'язань [6, с. 51]. У свою чергу рівень достатності встановлюється зовнішніми і внутрішніми вимогами до платоспроможності страхової компанії. Власний капітал є основою функціонування та розвитку страхової організації. До зовнішньої частини інвестиційних ресурсів страхової організації відноситься позиковий капітал і залучений капітал.

Залучений капітал є основним джерелом інвестицій, і тому має суттєвий вплив на макроекономіку. Залуче-

ний капітал – страхові резерви – це величина зобов'язань страховика за договорами страхування, співстрахування та перестрахування, яка має певний рівень невизначеності у часі та обсягу виконання страхових зобов'язань. Невизначеність моменту настання необхідності виконання страхових зобов'язань знижує ефективність інвестиційної діяльності страхової компанії. Залучений капітал являє собою грошові кошти, отримані у вигляді страхової премії та акумулюються страховиком на час дії договору страхування [2, с. 59].

Позиковий капітал включає в себе кредиторську заборгованість і банківський кредит. Страхові компанії вкрай рідко вдаються до банківського кредитування, і воно використовується в основному на цілі, не пов'язані з інвестуванням. Страхова організація формує за рахунок цих коштів страхові резерви.

Страхові резерви тимчасово можуть бути використані страховиком в якості інвестиційного джерела. Слід зазначити, що страхові резерви є основним інвестиційним джерелом страхової організації (рис.2).

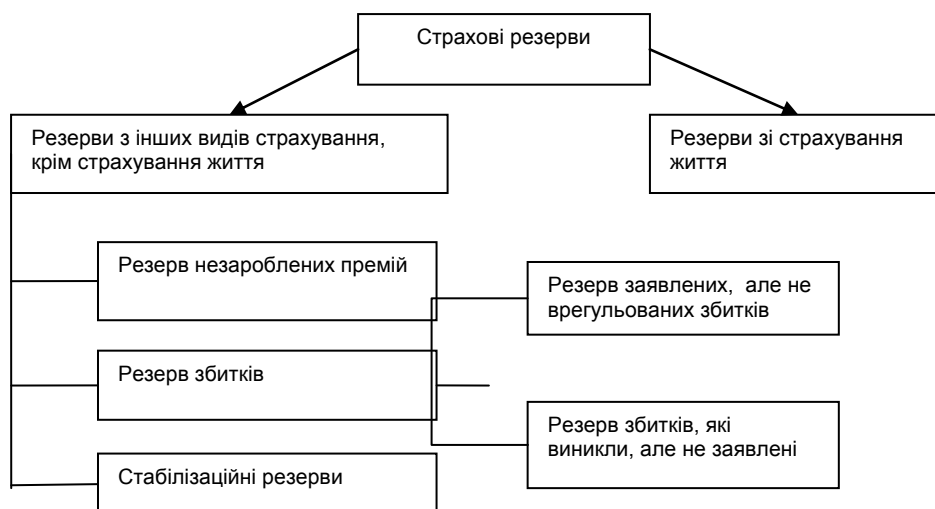

Рис. 2. Класифікація страхових резервів

* Джерело: [2, с. 180]

Поточна страхова, фінансова та інвестиційна діяльність тісно пов'язані між собою та є взаємозалежними. Модель руху грошових потоків у страховій організації представлена на рис. 3.

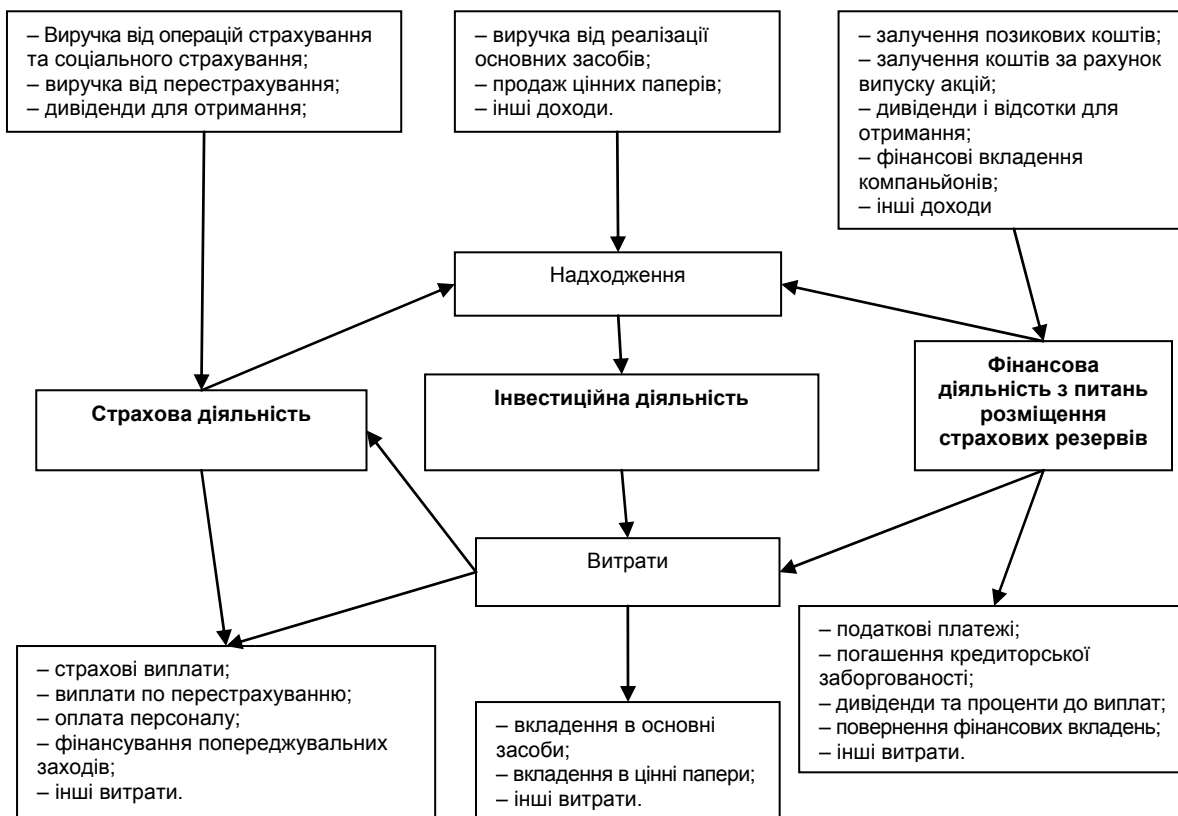

Рис. 3 Модель руху грошових потоків страхової організації

* Джерело: [3, с. 129]

Страхові компанії посідають особливе місце у забезпеченні інвестиційного процесу. По-перше, страховики самостійно можуть виконувати функції інвесторів, оскільки вони мобілізують значні фінансові ресурси юридичних, фізичних осіб та спрямовують їх у різні види інвестицій. По-друге, за допомогою страхування можна стимулювати інвестиційну активність вітчизняних та іноземних власників капіталу шляхом виконання страхових операцій за видами страхування, що гарантують інвесторам повернення вкладених коштів, а у деяких випадках і відшкодування не отриманого доходу в разі настання непередбачуваних подій, що призвели до втрати фінансових вкладень.

Страхова організація має у розпорядженні певні фінансові ресурси, інвестування яких є джерелом інвестиційного доходу. За рахунок інвестиційного прибутку страховик має можливість виконати зобов'язання перед страхувальниками, стабілізувати власний фінансовий стан, знизити інфляційний тиск та компенсувати збитковність певних видів страхування. Специфіка договору купівлі-продажу страхової послуги дає можливість страховику впродовж деякого періоду розпоряджатися коштами, що отримані від страхувальників, та інвестувати їх у різні сфери економіки.

Згідно ст. 31 Закону України "Про страхування" від 07.03.1996 № 85/96-ВР кошти страхових резервів повинні розміщуватися з урахуванням безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості та мають бути представлені активами таких категорій:

- грошові кошти на поточному рахунку;
- банківські вклади (депозити);
- валютні вкладення згідно з валютою страхування;

- нерухоме майно;
- акції, облигації, іпотечні сертифікати цінні папери, що емітуються державою;
- права вимоги до перестраховиків;
- інвестиції в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України;
- банківські метали;
- кредити страхувальникам – фізичним особам, що уклали договори страхування життя, в межах викупної суми на момент видачі кредиту та під заставу викупної суми. У цьому разі кредит не може бути видано раніше, ніж через один рік після набрання чинності договором страхування, та на строк, який перевищує період, що залишився до закінчення дії договору страхування;

• готівка в касі в обсягах лімітів залишків каси, встановлених Національним банком України [1].

Кошти резервів із страхування життя можуть використовуватися для довгострокового кредитування житлового будівництва, у тому числі індивідуальних забудовників, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Страховикам забороняється здійснення інших видів кредитної діяльності [1].

Під час розгляду можливості використовувати кошти страхових організацій в якості інвестиційних ресурсів, необхідно проаналізувати структуру ресурсів з точки зору методів інвестування, оптимальних строків, впродовж яких вони можуть використовуватися. Кошти, що знаходяться у розпорядженні страхових організацій, є сукупністю ресурсів, які призначені для виконання зобов'язань перед страхувальниками та нормального функціонування компанії. До таких ресурсів входять поточні надходження та фонди, що знаходяться у роз-

порядженні страховиків (сформовані за рахунок власних і залучених коштів).

Інвестиційні можливості фінансових ресурсів страхової компанії характеризуються:

- можливим терміном використання ресурсів;
- визначенням терміну інвестування;

- отриманням інвестиційного доходу з урахуванням принципу "ризик-дохідність";

- ліквідність.

Інвестиційні можливості фінансових ресурсів страхової організації наведені в табл. 1.

Таблиця 1. Структура фінансових ресурсів страхової організації та їх інвестиційні можливості

Структура фінансових ресурсів	Інвестиційні можливості, у тому числі:			
	Термін використання інвестицій	Можливість планування з метою інвестування	Можливість отримання доходів з урахуванням принципу "ризик-дохідність"	Можливість перетворення у грошові кошти для здійснення страхових виплат
Власний капітал, у тому числі:	Довгострокова	Висока	Регулярний стабільний поточний дохід	Ліквідність середня, низька
– Капітал накопичення				
– Інші внески юридичних осіб	Довгострокова	Низька	Регулярний стабільний поточний дохід	Ліквідність середня, низька
– Резерви накопичення	Довгострокова	Висока	Регулярний стабільний поточний дохід	Ліквідність середня
Залучений капітал, у тому числі:	Довгострокова	Висока	Регулярний стійкий поточний дохід	Ліквідність середня, низька
– Резерви зі страхування життя (математичні резерви)				
– Резерви з інших видів страхування, крім страхування життя (технічні резерви)	Різна (в залежності від видів страхування)		Високий, нерегулярний дохід	Ліквідність середня, низька
– Стабілізаційні резерви	Різна (в залежності від фінансових результатів страхової компанії за звітний період)	Висока	Нерегулярний дохід	Ліквідність середня
Позиковий капітал, у тому числі:	Короткострокова	Низька	Нерегулярний дохід	Ліквідність висока
– Кредиторська заборгованість				

* Джерело: [3, с. 140-141]

У структурі власного капіталу усі складові (капітал накопичення, інші внески юридичних осіб, резерви накопичення) мають довгостроковий характер і можуть бути інвестовані у довгострокові фінансові інструменти. У даному випадку інвестиційна політика має бути спрямована на придбання боргових та пайових цінних паперів, а також нерухомості. Резерви зі страхування життя (математичні резерви) інвестують у довгострокові фінансові інструменти, оскільки чим довшими є терміни договору, тим більш довгостроковими можуть бути інвестиції. Технічні резерви формуються за рахунок короткострокових договорів страхування (до 1 року). Стабілізаційні резерви формуються з метою забезпечення фінансової надійності страховиків, і вони мають довгостроковий характер.

Цілями інвестування фінансових ресурсів можуть бути:

- забезпечення достатнього рівня платоспроможності, необхідного для виконання страхових зобов'язань і збереження фінансової стійкості страхової компанії;
- отримання прибутку;
- збереження активів організації від інфляції;
- збільшення вартості страхової компанії;
- підвищення конкурентоспроможності компанії.

Таким чином, враховуючи структуру фінансових ресурсів, інвестиційна діяльність будується на тому, що:

- акумулюючи великі кошти у вигляді резервів, страхові організації є важливими інвесторами та кредиторами на фінансовому ринку;

- характер руху фінансових ресурсів свідчить про те, що у розпорядженні страховика впродовж певного періоду знаходяться тимчасово вільні кошти, які можуть бути інвестовані для отримання додаткового прибутку;

- необхідно здійснювати державне регулювання інвестиційної діяльності страхової організації;

- концентрація значних фінансових ресурсів перетворює страхування у важливий фактор розвитку економіки за рахунок активної інвестиційної політики;

- інвестиційна політика страховика впливає на його платоспроможність та конкурентоспроможність, тому основними принципами інвестиційної діяльності страхової компанії є надійність інвестицій, ліквідність, дохідність та поверненість.

Висновки. Отже, фінансові ресурси страхової організації – це сукупність тимчасово вільних коштів, що знаходяться в обігу страхової компанії та використовуються для здійснення страхової, інвестиційної, фінансової діяльності.

Фінансові ресурси страхової компанії є неоднорідними, економічний зміст та їх призначення визначають особливості інвестування. Джерелами фінансових ресурсів є власний капітал, залучений та позиковий капітал. Власні фінансові ресурси є чинником фінансової стійкості страхової компанії. Їх обсяг повинен бути достатнім для повного і своєчасного виконання страхових зобов'язань. У свою чергу рівень достатності встановлюється зовнішніми і внутрішніми вимогами до платоспроможності страхової компанії. Величина власного капіталу залежить від вимог держави і потреб страхової компанії. Вона повинна бути достатньою для гарантії фінансової безпеки, тому її необхідно планувати і контролювати.

Страховики у своїй інвестиційній діяльності в процесі формування і розміщення фінансових ресурсів мають забезпечувати рентабельність вкладень, що дозволить зберегти реальну вартість вкладених коштів протягом

терміну інвестування, а вразі необхідності швидко реалізувати розміщені активи.

Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній є необхідною умовою забезпечення надійного та безпечного функціонування страхової компанії.

Список використаної літератури:

1. Закон України "Про страхування" від 07.03.1996 № 85/96-ВР (Ред. дація станом на 11.08.2013) [із змінами та доповненнями] [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

2. Лахметкіна Н.І. Інвестиційна стратегія підприємства : навч. посіб. / Н.І. Лахметкіна. – М.: КНОРУС, 2006. – 184 с.

3. Нікуліна Н.Н. Інвестиційна політика в страхових організаціях. Теорія і практика: навч. посіб. для студентів вузів / Н.Н. Нікуліна, С.В. Березіна. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2013. – 511 с.

4. Соловійова А.А. Обґрунтування інвестиційної стратегії страхової компанії в Україні / А.А. Соловійова // Вісник Дніпропетровського університету. Серія "Економіка". – 2011. – №5(4). – С. 69-76.

5. Сташкевич Ю. Теоретико-прикладні аспекти управління інвестиційною діяльністю страхових компаній в Україні на сучасному етапі / Ю. Сташкевич // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Економіка. – 2007. – №94-95. – С. 91-93.

6. Шор И.М. Алгоритм розробки та реалізації фінансової стратегії страхової компанії // Гуманитарные и социально-экономические науки. 2012. – №6. – С. 125.

Надійшла до редакції 28.11.13

Д. Нестерова, асп.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ФИНАНСОВЫЕ РЕСУРСЫ СТРАХОВЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И НАПРАВЛЕНИЯ ИХ РАЗМЕЩЕНИЯ

В статье определено экономическое содержание понятия финансовые ресурсы страховой организации, рассмотрена структура финансовых ресурсов страховщика по источникам финансирования, а также охарактеризованы их инвестиционные возможности. Раскрыта роль и место страховой компании в инвестиционном процессе на отечественном страховом рынке.

Ключевые слова: инвестиционные возможности, финансовые ресурсы страховой компании, инвестиционные ресурсы, страховые резервы, структура финансовых ресурсов страховой компании.

D. Nesterova, PhD Student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

THE FINANCIAL RESOURCES OF INSURANCE COMPANIES AND DIRECTIONS OF THEIR PLACEMENT

The article outlines the economic meaning of the financial resources of the insurance company. The structure of the financial resources of insurer financing is examined. The investment opportunities of financial resources are characterized. The role and place of the insurance company in the investment process are determined.

Keywords: investment opportunities, financial resources of insurance companies, investment funds, insurance funds, the structure of the financial resources of insurance company.

УДК 330.341
JEL O 110

В. Осецький, д-р екон. наук, проф.
КНУ імені Тараса Шевченка, Київ

ГОСПОДАРСЬКИЙ МЕНТАЛІТЕТ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ІНСТИТУЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті визначено поняття господарського менталітету як неформального інституту, проаналізовано основні підходи представників інституціоналізму до трактування даної категорії, досліджено структуру інституційного середовища, визначено місце та роль господарського менталітету в системі інституційних чинників розвитку економіки, окреслено перспективи подальших досліджень цієї проблематики.

Ключові слова: господарський менталітет; інституційне середовище, соціально-економічний розвиток; інституційна матриця; трансформаційна економіка.

Постановка проблеми. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку важлива роль належить інституціональним факторам, які визначають результати економічної діяльності на всіх рівнях господарювання, і навіть незначна динаміка інституційної структури має істотний, якщо не вирішальний вплив на рівень економічної активності. Наразі в Україні однією з основних проблем соціально-економічного розвитку є наявність суперечностей між новими інститутами, що виникли та сформувався в процесі ринкової трансформації, та інститутами, що склалися у процесі довготривалого розвитку у вигляді панівних у суспільстві традицій, норм, моделей економічної поведінки. Розглядаючи умови реформування інституційної структури, необхідно враховувати не тільки існуючі на даний момент економічні та політичні особливості, але й попередній період розвитку суспільства, його історію, традиції. Реформування національної економіки є неможливим без наукового пошуку інституціональних форм, здатних з'єднати соціокультурні ментальні особливості людей з їхніми рольовими функціями в сучасному виробничо-економічному процесі. На наш погляд, дана проблема це актуалізує необхідність визначення ролі господарського менталітету у системі інституціональних чинників розвитку економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням економічної поведінки індивідів, її структури та характерних особливостей займалися представники багатьох напрямків економічної думки, зокрема А.Сміт, Д.Рікардо, Д.Міль, І.Бентам, А.Маршал, К.Менгер, В.Парето, Дж.Кейнс, Т.Веблен, Д.Коммонс, Р.Коуз, Г.Беккер, М.Фрідмен, Д. Б'юкенен та інші. У вітчизняній та російській науці вченими Г. Комих, Т. Гайдай, О. Бондаренко, А. Гриценко, Г. Пилипенко, Р. Нурсєвим, Ю. Латовим, Т. Вуколовою, А. Шастітко активно розроблялося питання національного господарського менталітету, його основних характеристик та факторів формування.

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на комплексність наукового вивчення проблеми господарського менталітету, наразі питання ролі господарського менталітету у процесі трансформаційних перетворень та його місця в інституційній структурі економіки, на наш погляд, розкрито недостатньо мірою.

Метою статті є визначення місця господарського менталітету в структурі інституційного середовища та його ролі у реформуванні інституційного простору.